

הדף היומי

עלון יומי ללומדי הדף היומי יו"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ת"

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

מסכת בבא בתרא - דף נז

עיונים על הדף

בגד של תלמיד חכם

מבואר בגמ' כמה וכמה הנהגות של תלמידי חכמים, בין הדברים הזכרי רבי בנאה את צורת ההלוק והטלית של תלמיד חכם כדי שיחפה את גופו לגמרי וכו'. וצריך להשכיל מה ראתה הגמ' להאריך כ"כ בצורת הבגדים של תלמידי חכמים, בצורת השלחן בצורת המיטה וכו', מה הענין מה ה"תורה" שבאנו ללמוד כאן? ברשב"ם ביאר שהנושא כאן הוא "צניעות", אולם מה הדגש בהנהגה הנוכחית כלפי השלחן, וכלפי המטה, אמת ששלחן דומה למזבח וכו', אולם מה באו להדגיש. נראה ללמוד את הסוגיא הזו מדברי הגמ' בשבת (קנ"ג, א) ששם למדנו עוד הנהגה על ה"בגד".

עדיין הם נעולים במנעלים, רק לבילי שבת מורידים את הנעליים. ולכן קשר כזה מצד אחד אסור לעשותו בשבת, ומצד שני מאלפינו בינה כמה שקיעות בלימוד יש לתלמידי חכמים שאף את נעליהם אין הם מספיקים להוריד.

וידוע הסיפור על מרן החפץ חיים ז"ע שהשתמש בנעליים בלא שרוכים היות וזה ביטול תורה עד יקשור את השרוכים.

הקשה הט"ז (ס' שו" סק"ב) אם התלמידי חכמים מתירים את הנעליים רק לבילי שבת א"כ אצלם הקשר הוא "קשר דרבנן" שעליו אמרו בסוגיא שלנו שפטור אבל אסור לקשור בשבת א"כ בבוקר יום השבת איך קשרו את הנעליים, הרי זה קשר שאסור לעשותו בשבת.

ותירץ הקורבן נתנאל (שם בשבת) שמדובר שקושרים בבוקר את הנעליים רק בעניבה ולא בקשר. (אולם דן שם לבילי שבת איך פותחים כזה קשר.)

ברשב"ש על מסכת יומא (ע"ב, ב) הקשה הרי כתוב בגמ', מי שרוצה לטעום טעם מיתה ישן במנעליו. א"כ איך יתכן שהתלמידי חכמים ישנים עם הנעליים. הרי מבואר שזה לא דבר כ"כ חיובי.

והיו שתייצו שכל דברי הגמ' שאין לישון עם נעליים, זה על מיטה אז נחשב שמרגיש את טעם המיתה, אולם אלו התלמידי חכמים כלל לא הלכו לישון על מיטה הם היו בבית המדרש ושקעו בים התלמוד לפתע חטפה אותם שינה וזה היה בביהמ"ד ולא ע"י אמרו בגמ' שלא טוב לישון עם נעליים.

אמר שלמה בחכמתו "בכל עת יהיו בגדיך לבנים" וכו', דבר זה התפרש בגמ' על מעשים טובים או מידות טובות וכו' שאדם יתעלה בהם וישמור על עצמו בהם כדי שלא יגיע לעולם הבא לא מוכן. ואמרו דווקא "בגדים לבנים" שהחטא כיצוד נקרא לכלוך כמו שאמר דוד המלך ז"ע "הרב כבסי מעוונתי", לכלוך על לבן נראה היטב, לכן אמרו צריך להזהר להתכונן שיהיה האדם לבן לגמרי. עוד הביאה הגמ' פירוש אחר שהכוונה למצות ציצית.

ביאר הגאון ה"צבא מקלם" (מתוך מאמר של רבי נתן צבי נדפס בלפרקים) צריך לשמור האדם על עצמו בנקיונו, ואף בנקיון בגדיו וגם על זה סובבים דברי החכם מכל אדם בכל עת יהיו בגדיך לבנים.

הקב"ה מודקדק עם הצדיקים כחוט השערה. ודבר זה צריך תלמוד, לכאורה היכן נעלמה מידת הרחמים אצל הצדיקים? מדוע איתם לדקדק? מדוע עליהם יש תביעה שלא יהיה רבב על בגדיהם הרוחני והגשמי?

הצדיקים והת"ח נשלחו ממרום לעסוק בחינוכו של הדור, בטיפוח הכשרתו המוסרית, בפיקוח על התהוותו הנפשית, בשכלול עצמותו הרוחנית ובשיפור מעשיו מידותיו ונימוסיו. החינוך לא יכול להיות שלם, אלא אם כן רואה ממה עיניו סמלים חיים למופת ולדוגמה גדולה שימושה יותר מלימודה, יותר ממה שהתלמיד לומד מתורת רבו, הוא לומד מאישיותו המדגימה! הדיבורים אמנם נכנסים לאוזן, ולפעמים אף חודרים להכרה, אולם הדרך מן המח אל הלב רחוקה היא מאד, כאשר המורה מסמל בעצמו מה שמלמד, מחנך ע"י דוגמה אישית, מוצא דרך ללבו של התלמיד.

סוקרטס (פילוסוף יווני) טען שלמורה די לו להפיץ ידע על טוב, וידע על רע, זה יפתח באדם את הכרת הטוב והכוח עד כדי התגשמות בחייו.

אולם רבי ישראל סלנטר זצ"ל כתב, שההיסטוריה מלמדת אותנו שפילוסופי יון לא השאירו מאומה לתלמידיהם. אין הידע שמעביר המורה כי אם ידע ותו לא. ואין נעשים הידיעות לחלק אורגני מן התלמיד. רק האישיות המתוקנת יש לה כח כובש ההשראה הבאה מנפש לנפש היא המחנכת.

לכן אמרו חז"ל, שהקב"ה מודקדק עם הצדיקים ע"י שיש עליהם רבב על בגדם הרוחני או הגשמי זה מעורר ריחוק אצל התלמיד. זה כבר לא ענין של רחמים אלו ואחרים עומד כאן על כך המאזנים חינוך דור עתיד. לכן בכל עת יהיו בגדיך לבנים מלבד ההכנה האישית צריך חינוך הנובע מערכים אישיים.

נעליהם של תלמידי חכמים

ביאר רבי בנאה שחתת מיטתו של תלמיד חכם אין כי אם סנדלים בימות הגשמיים ומנעלים בימות החמה.

עוד למדנו לגבי נעליהם של תלמידי חכמים בסוגיא בשבת (קנ"ג, א) לגבי הלכות קושר, בגמ' שאלו לגבי קשירת נעליים בשבת שיש ג' ברייתות סותרות, וכך במקום אחד יש חיוב חטאת. במקום שני למדנו שפטור אבל אסור. ובמקום שלישי שחותר אפילו לכתחילה.

ותירצו בגמ', שמדובר כאן בשלשה סוגים של קשרים, הקשר שאמרו שחייב זה קשר "דאושפכי" כלומר קשר שקושרים את הרצועה למעל וזה קשר שאינו ניתן לפתוח אותו ומיועד שיהיה במקומו לעולם, ועל כזה קשר שששה בשבת חיוב חטאת. קשר שאמרו עליו שפטור אבל אסור, זה קשר של "רבנן", ביאר רש"י שזה קשר שקשור לא כ"כ בחזקה ופעמים פותח ופעמים סוגר ולפעמים מוריד את הנעל גם בזמן שהקשר קשור, אולם מיועד הוא לפתיחה ואינו קשר של קיימא לכן פטור אבל אסור. וקשר המותר הוא קשר של "בני מחוזא" ודרכם לקשור קשר חזק אולם בערב חייבים לפותחו כדי להוריד את הנעל לכן בכלל לא נחשב קשר שמותרים לכן מותר לקשור כזה קשר לתחילה.

והנה בקשר של "רבנן" למדנו כאן בראשונים את גודל ההתמדה של רבנן וגודל השקיעות שלהם בתורת ד' מים חיים. שבריתב"א ובספר התרומה הביאו שהביאור לקשר של רבנן שאמרו פטור אבל אסור. מדוע זה כך האם חכמים לא מורידים את נעליהם כאשר הולכים לישון בערב?

וביאר הראשונים, שאמת הדבר הם אינם מורידים את נעליהם במשך השבוע, אלא רק מליל שבת לליל שבת, היות וכל השבוע שקועים הם בתלמודם ועוסקים בתורה מתוך עמל ויגיעה כך שאף בלילה הם לומדים ואם נרדמים הם

סיכום הדף

נושא היום: צירוף אחים לעדות. חזקת תשמישים. הנהגות

למדנו במשנה שג' אחים המעידים על חזקה וכל אחד מעיד על שנה אחת, ויש צירוף לעד אחר שאינו קרוב, מועיל. **רצה רבינא** לדמות לדין המשנה, שטר שהיו חתומים עליו ב' עדים, ומת אחד העדים, ובא אחיו של העד החי לקיים את חתימת העד המת, ונמצא לאור דברי המשנה שיכול הוא להצטרף. **תמה רב אשי** שאין זה דומה, כיון שבעדות חזקה נמצא שיש אחים שהם עדים על חצי המעשה ועד נוסף על חצי המעשה, **א"כ מתקיים דין התורה** ע"פ שניים עדים, שהאחים מוגדרים כאחד, ויש עוד עד, **אולם בנידון של שטר**, הרי הבא להעיד על כשרות העד שמת, הוא אח של עד שחתום על השטר, נמצא שיוציאו על פי האחים 3/4, ועוד 1/4 ע"י העד הנוסף, **ואין** זה דין התורה ע"פ שניים.

יש שימושים שלא שייך לטעון לגביהם חזקה והיתר שימוש, להעמיד בהמה, ריחים, כיריים, תרנגולים, זבל - לא יוצר חזקה לגבי הדברים האלו. **אולם** אם עשה מחיצה של ג' טפחים לבהמה, לתנור הריחיים והכיריים, וכן לגבי התרנגולים הכניס לביתו של חברו, ובת הזבל העמיק ג' טפחים או עשה מחיצה ג' טפחים - יש כאן חזקה.

ביאר הובל את החילוק בין עשה מחיצה שמועיל לחזקת שימוש, לבין לא עשה מחיצה, שכל דבר שמועיל לקנות בנכסי הגר מועיל ליצור חזקת שימוש בנכסי חברו, ומה שלא מועיל בנכסי הגר לא מועיל לחזקת תשמישין. **שואלת הגמ'**, שאין זה כלל ברור, שהרי חרישה מועילה בנכסי הגר ולא מועילה בנכסי חברו. וליקוט פירות מועיל בנכסי חברו ולא מועיל בנכסי הגר.

אלא ביאר ר"נ בשם רבה בר אבוב, הנידון בסוגיא שלנו בחצר השותפים, שאם מעמיד בסתם לא מקפידים, אולם אם עושה מחיצה יש הקפדה, ואם לא מחה בהכרח מכר לו או היתר לו וכד', ונוצרה חזקת שימוש.

שואלת הגמ', הרי אף להעמיד דבר בחצר השותפים, הם מקפידים, ממה שלמדנו לגבי מודר הנאה שאסורים להיכנס לחצר. **אלא ביאר ר"נ בשם רבה בר אבוב**, מדובר בחצר מאחורי הבית, שרק במחיצה מקפידים ולא בהעמדה בסתם. **ר"פ ביאר**, מדובר בחצר השותפים, ויש שמקפידים ויש שאין מקפידים, לגבי הלכות ממונות פסקו להקל, ולגבי עונן נדרים פסקו להחמיר. **דעת רבינא**, שאין השותפים מקפידים כלל, **אולם** לגבי נדרים שיטת ר"א שאפילו בדברים שהעולם נוהג לוותר, מודר הנאה אסור.

אמר רבי יוחנן בשם רבי בנאה, השותפים יכולים לעכב בכל דבר, למעט כביסה שיכול כל אחד לכבס בחצרו משום שזאת תקנת חכמים שלא יצטרכו בנות ישראל לעמוד על שפת הנהר ולכבס בחוסר צניעות.

ועוצם עיני מראות ברע' אמר רבי חייא בר אבא, אדם שאין מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה בשפת הנהר. **מבארת הגמ'**, אם יש לו אפשרות ללכת ממקום אחר, הרי הוא רשע שעובר על שפת הנהר שיועד שיכול להיות לו מכשול, ואם לו דרך אחרת, אנוס הוא. **אלא אין אפשרות** ללכת בדרך אחרת, **אולם** צריך הוא להיזהר ולשמור על עיניו.

אמר רבי בנאה לר"ת, חלוקה של ת"ת, ארוך עד שאין בשור נראה מתחתיו. **טליתו**, כל שאין חלוקה נראה טפח מתחתיו. **שלחן** של ת"ת, 2/3 מכוסה בפה, את ה-1/3 הנוסף ישאיר מגולה ויניח עליו קערות וכו', כדי שלא תתלכך המפה ולא יתבזו האוכלים. **את הטבעת** המיועדת לתליית השלחן בזמן שאינו בשימוש, יעשה כלפי חוץ ולא בצד של הסועדים. **ואמנם** למדנו בברייתא שיעשה מבפנים, אולם זה **א**. של ילד קטן שלא ישחק והפוך את השלחן. **ב**. יש שמש המסיעו וכדי שלא יתקל עושים מבפנים. **ג**. אף שיש שמח רק בלילה יעשה מבפנים כדי שלא יתקל. **שלחן** של עם הארץ דומה למדורה, המפה והלחם באמצע והקערות מסביב. **מטה של ת"ת**, שיש שם תחתיה רק סנדלים בימות החמה (שם מוצגים, בימות הגשמים לבשו סנדלים), ואין מנעלים אלא בימות הגשמים. **ומטה של עם הארץ** דומה לאוצר מעורב שהכל שם מאכלים וכלים וכו'.